

Fylkesstyret:

Namn	Verv	Oppmøte	Mobil	E-post
Oddvar Mikkelsen , 6640 Kvanne	Fylkesleder	Møtt	41460565	oddvarm74@gmail.com
Gunnhild Overvoll , 6200 Stranda	Nestleder	Møtt	97164856	gmover@online.no
Petter Melchior , 6214 Norddal	Styremedlem	Møtt	92283477	petter.melchior@gmail.com
Odd Bjarne Bjørdal , 6156 Ørsta	Styremedlem	Møtt	95928731	oddbjarne.bjordal@tussa.com
Vegard Smenes , 6530 Averøy	Styremedlem	Møtt	99786830	vsmenes@gmail.com
Marte Halvorsen , 6687 Valsøyfjord	1. vara	Forfall	93423436	martehalvorsen1@gmail.com
Ingunn Talgø , 6628 Meisingset	Nestleder BKL	Forfall	99562957	italgo98@gmail.com
Tommy Røkkum, Surnadal	Styremedl BU	Forfall	97478933	torhild@stakvik.no
Konrad Johan Kongshaug 6530 Averøy	2. vara	Møtt	90856350	konradkongshaug@hotmail.com
Anna Håland Berget , 6300 Åndalsnes	3. vara	Møtt	91522107	bergetann@hotmail.com
Sekretariatet				
Arnar Lyche	org.-sjef	Møtt	41418871	arnar.lyche@bondelaget.no
Arild Erlien	rådgiver	Møtt	99726399	arild.erlien@bondelaget.no
Atle Frantzen	førstekonsulent	Forfall	90954787	atle.frantzen@bondelaget.no
Rose Bergslid	rådgiver	Møtt 12-14	93003808	rose.bergslid@bondelaget.no

Protokoll fra styremøte i M&R Bondelag og møte for årsmøteutsendingene onsdag 30. mai 2018 kl. 10.30 – 16.00 på Felleskjøpets møterom i 3. etasje, Molde

Faste saker for styret i Møre og Romsdal Bondelag:

1/2017 Godkjenning av sakliste

Vedtak: Innkalling og sakliste godkjent

2/2017 Godkjenning av protokoll fra telefonstyremøte 4. april 2018

Vedlegg: Protokoll var tidligere utsendt

Vedtak: Protokoll fra styremøte godkjent

3/2017 Medlemsutvikling og medlemsverving

Medlemstal pr. 31/12-2017: 3.293

Medlemstall pr 01/01-2018: 3.277

Endring hittil i 2018: -53

Medlemstal pr. 23/05-2018: 3.224

Nyinnmeldte i 2018: 63

Telefonverving:

Norges Bondelag har i vår hatt en runde med telefonverving. Et firma var engasjert. Det var plukket ut unge bønder som målgruppe.

På landsbasis ble det totalt vervet 120 nye medlemmer til Bondelaget, alle under 36 år.

I Møre og Romsdal ble 53 personer oppringt. Av disse 6 nye medlemmer (5 bruksmedlemmer og 1 personlig medlem). 9 personer svarte at de kanskje blir medlem senere, 30 personer var ikke interessert og 8 personer var medlemmer i Småbrukarlaget.

Bondelagets Servicekontor AS

Postadresse:	Besøksadresse:	Telefon:	Mobil:	E-postadresse
Fannestrandveien 63. 6415 Molde	Fannestrandveien 63. Molde (Felleskjøpet)	71 20 28 90	41 41 88 71	More.romsdal@bondelaget.no
Møre og Romsdal Bondelag	Org.nr.: 939678670	Bankkonto:	8101.05.12891	Internet:
Bondelagets Servicekontor AS	Org.nr.: 985063001 MVA			www.bondelaget.no/moreogromsdal

4/2017 Referat fra møter og arrangementer (siden siste styremøte)**5. april: Årsmøte i Landbruk Nordvest. Molde. Oddvar Mikkelsen**

5. april: Foredrag for studenter fra NTNU. På Tingvoll. Rose Bergslid
Studenter fra NTNU. 4.-års Master-studenter på kurset Sustainable Management of Ecosystem Services. Skal si noe om Bondelagets visjoner for bærekraftig jordbruk og bærekraftig bygdeutvikling.

5. april: Møte om vipe/storspove-prosjekt. Molde. Arnar Lyche

NOF (Norsk ornitologisk forening) Møre og Romsdal invitert Bondelaget med på et felles kartleggingsprosjekt av vipe og storspove. Begge artene er karakterfugler i kulturlandskapet, men bestandene er kraftig redusert de siste årene. Et viktig mål med prosjektet er å få bønder som forvalter kulturlandskapet til å bidra til å forbedre sjansene for at vipa og storspoven skal hekke i kulturlandskapet. Bondelagets bidrag vil primært være informasjonsarbeid overfor våre medlemmer.

Felles pressemelding ble sendt ut 25. april:

Vil berge storspoven og vipa i kulturlandskapet

Et treårig samarbeidsprosjekt mellom Norsk Ornitologisk Forening (NOF), Bondelaget og Forum for Natur- og Friluftsliv (FNF) skal bidra til å beskytte hekkeforholdene for vipe og storspove. Begge artene har hatt sterk tilbakegang, og er truede arter.

Prosjektet ledes av NOF med Ola Ragnar Gjøra, Surnadal som prosjektleder, og omfatter 15 kommuner på Nordmøre og i Romsdal. For hver kommune er det utpekt en eller flere representanter i NOF som kontaktpersoner. Oversikt over kommunene og kontaktpersonene finner du på www.nofmr.no.

I tillegg til egen rekognosering og oppfølging i hver kommune er vi avhengige av rapportering om observerte vipere og storspover fra publikum.

Prosjektets hovedoppgave er å gå direkte på tiltak i samarbeid med grunneier. Eksempel på tiltak kan være beskyttelse av reir ved gjødsling, utsatt slått, og sette igjen gras rundt reiret. Hovedformålet er å bidra til vellykket hekking, slik at vi kan få opp igjen bestanden av disse karakterfuglene i kulturlandskapet. Fylkesmannen har også støtteordninger for å kompensere for tiltak som utsatt slått. Fylkesmannen støtter også prosjektet økonomisk.

- Det er avgjørende med et godt samarbeid med Bondelaget og den enkelte bonde, sier Leder i Norsk Ornitologisk Forening (NOF) Møre og Romsdal, Olbjørn Kvernberg. - Det er den enkelte bonde som kan gjennomføre de tiltakene som bidrar til vellykket hekking. Vi er svært glade for den positive holdningen fra Bondelaget, sier Kvernberg.

Forum for Natur- og Friluftsliv (FNF) ved leder Ingbjørn Bredeli, som representerer 12 friluftslivsorganisasjoner, blant annet Den Norske Turistforening (DNT), Norges Jeger- og Fiskerforbund (NJFF) og 4H, er opptatt av å ivareta mangfoldet i naturen. - Det er en stor opplevelse å se disse karakterfuglene i Kulturlandskapet, sier Ingbjørn Bredeli.

Organisasjonssjef i Møre og Romsdal Bondelag, Arnar Lyche, sier at Bondelaget og bøndene er opptatt av å ivareta hekkebiotopene for disse fuglene, og er svært positive til å bidra i prosjektet. - Selv om vi ikke har full oversikt over årsakene til den sterke nedgangen for vipe og storspove, kan det ha sammenheng med et mer effektivt landbruk. Våre medlemmer bidrar gjerne til beskyttede hekkeforholdene for fugler på åker og eng, sier Lyche.

27. april sendte fylkeskontoret e-post til alle bruksmedlemmer i de aktuelle kommunene:

Mange kjenner både vipa og storspoven fordi begge artene gjør mye ut av seg og er tett koblet til landbrukets kulturlandskap. Tidligere var dette vanlige fugler i Møre og Romsdal, men den siste tiden har de blitt sjeldne. Storspoven er klassifisert som sårbar, mens vipa er klassifisert som sterkt truet. En er usikker på hva tilbakegangen i bestandene skyldes. Om det er endringer i det norske landbruket eller forhold utenfor Norges grenser – eller kanskje begge deler?

Et treårig samarbeidsprosjekt mellom Norsk Ornitologisk Forening, Møre og Romsdal Bondelag og flere friluftslivsorganisasjoner skal bidra til å beskytte hekkeforholdene for vipe og storspove.

Hovedoppgaven er direkte tiltak for å få vellykket hekking i samarbeid med grunneier. Det er utnevnt en kontaktperson (se vedlegg) i hver av de 15 kommunene som er med i prosjektet som får ansvar for kartlegging og rapportering.

Hva gjøres ved hekking?

Kontaktpersonene finner fram til mulige hekkelokaliteter ved egne observasjoner eller ved tips fra andre. Bonden blir kontaktet så raskt som mulig og **valg av tiltak blir gjort i samarbeid med bonden.**

- Utsatt slått. Ved påvist hekking av vipe eller storspove kan bonden få tilskudd om slåttan blir utsatt til etter 1. august.

Det er trolig mer aktuelt med følgende tiltak:

- Tildekking av reir ved gjødsling og eventuelt sette igjen et lite område rundt reiret.
- Flytting av reir ved pløying eller harving

Vi håper alle våre medlemmer ser positivt på saken og ønsker å bidra om det blir registrert mulig hekking av vipe eller storspove på egen eiendom.

Se også omtale på M&R Bondelags hjemmeside her: <https://www.bondelaget.no/nyheter/vil-berge-vipa-og-storspoven-i-kulturlandskapet-article99720-5079.html>

Med vennlig hilsen, Arnar Lyche, Organisasjonssjef

6. april: Dialogmøte hjort. Fylkeshuset. Oddvar Mikkelsen. Vegard Smenes

Arrangør av møtet var fylkeskommunen. Deltakelse også fra Fylkesmannen, Nibio v/ Erling Meisingset, MR Jeger og Fisk, Aure kommune og Aure Bondelag. Agenda:

- Hjortebestanden, er den aukande? Tal på skotne dyr, fellingsprosent og tal trafikkdrepne dyr har igjen auka. Fleire kommunar rapporterer om større bestandar av hjortevilt. Er hjorteviltbestanden på regionalt nivå blitt større og utgjør det eit problem?
- Kva virkemiddel har vi og kva virkemiddel treng vi? Korleis kan vi ut i frå dagens kunnskap og regelverk justere bestanden til ønska nivå. Er vi der vi bør være og kan vi få det til ut i frå dagens verkemiddel? Eventuelt kva manglar vi av verkemiddel for å få til ei effektiv bestandsforvaltning.
- Vidare oppfølging av problemstillinga. Korleis skal møtedeltakarene konkret følgje opp utfordringane som blir drøfta i møte

Skriftelig referat frå Oddvar Mikkelsen:

Orientering fra NIBIO om økning i felte hjort og i hjortestammen. Jakta følger stort sett endringer i kvotetildeling og anbefalinger om fordeling av dyr av ulik alder og kjønn.

Vi orienterte kort om økning i antall henvendelser om beiteskader, og om at dette rammer ulikt regionalt og lokalt og at det kan være snakk om betydelige summer. Aure orienterte om kostnadene hjorten utgjør for bøndene i kommunen og dokumenterte utslag i avlingsreduksjoner. De fortalte også om at deler av kommunen nå lykkes i å fordele jakta mer fornuftig sett fra bondens ståsted.

Vi diskuterte at det flere steder er vanskelig for de aktive bøndene å nå fram i det lokale demokratiet i jaktvaldene hvis de i det hele tatt tør å fronte sitt syn.

Håkon Slutås kontakter bondelaget (Arnar) for å avtale møte om praktisk videreføring, men vi ble langt på veg enige om en serie med regionale møter i fylket der vi i fellesskap orienterer kommunale viltforvaltere og ledere for hjortevaldene om utfordringene hjorten innebærer for landbruket og mulighetene innenfor dagens regelverk til å målrette avskytingen mer i tråd med landbrukets ønsker.

Vi ble også enige om at dagens struktur i landbruket gjør at det er langt færre bønder som får langt større skader enn før. Dette har endret seg svært mye siden 2000. Det aktualiserer innføring av en erstatningsordning.

6. april: Møte med Fylkesmannen om driveplikt jord og jordleieavtaler. Fylkeshuset. Oddvar Mikkelsen og Vegard Smenes frå Bondelaget. Landbruksdirektør Frank Madsøy og seniorrådgiver Gunvor Ytterstad frå Fylkesmannen.

Skriftelig referat frå Oddvar Mikkelsen:

Vi la fram eksempler på henvendelser om vansker med å få skriftlige avtaler om leie av jord og konsekvensene dette har for de aktive driverne som får økt risiko for sine investeringer når drifts-

grunnlaget er usikkert. Mange kan også få avslag på lån og investeringstilskudd når de ikke har skriftlige leieavtaler. Vi la fra to eksempler på leieavtaler.

Fylkesmannen har stor forståelse for problemet, og orienterte om mulighetene de har til å påvirke kommunene, og mulighetene til å omgå det absolutte tiårskravet for varighet på avtaler.

Vi ble enige om at vi skriver et brev til alle kommuner der vi minner om plikten til å følge opp driveplikten gjennom skriftlige avtaler med kopi til lokallagene og en oppfordring til at de møter opp hos ordfører eller kommunestyre og orienterer om saken.

Fylkesmannen følger opp med å ha dette som hovedtema på sin årlige jussamling for kommunene i november, der vi får komme og orientere om dette fra vårt ståsted.

6. april: Møte i Bondelagets Ressursgruppe for gjødselvareforskriften. Oslo. Arnar Lyche
Se omtale punkt 7.5 under om Prosess i Bondelaget for behandling av gjødselvareforskriften

9. april: Beredskapskonferanse - Jordvern og matforsyning som del av totalforsvaret.
Valldal. Oddvar Mikkelsen, Gunnhild Overvoll, Petter Melchior, Atle Frantzen, Rose Bergslid.
Ca 150 deltakere.

Arrangert av Norddal kommune og Fylkesmannen i Møre og Romsdal

Konferansen på Martin Linge huset i Valldal for alle som er opptatt av totalforsvaret. Somme vil mene at jordvern og matforsyning er minst like viktig som et militært forsvar. Tidligere forsvarssjef i Norge, **general Harald Sunde**, var hovedinnleder. **Ragnar Ulstein**, krigsveteran, kompani Lingemann og forfatter, holdt appell. Fylkesmann **Lodve Solholm** åpnet konferansen. Formålet med konferansen var å sette fokus på viktigheten av at Norge har evne til å være selvforsynte med mat i en krisesituasjon. Det handler m.a. om å ta vare på matjorda, dvs. på arealene og på kvaliteten, og det handler i tillegg om å ha tilstrekkelig kornlager. Sentrale politikere fra storting og regjering ble utfordret på disse spørsmålene i en paneldebatt under ledelse av **NRK journalist Geir Helljesen**.

10. april: Møte om landbrukskonferanse på Giske. Bondelagskontoret. Molde
På møtet Bondelaget inviterte til om eventuell finansiering av konferansen, deltok Ottar Longva fra Fylkesmannen, Eivind Vartdal Ryste fra Fylkeskommunen og Bjarne Øygard fra Innovasjon Norge. Fra Bondelaget møtte fylkesleder Oddvar Mikkelsen og organisasjonssjef Arnar Lyche.

Selskapet Momentum på Giske og Møre og Romsdal Bondelag har hatt møter og arbeider med planlegging og ide om å arrangere en nasjonal landbrukskonferanse på Giske 3. og 4. november. En tenker å invitere gårdbrukere, leverandører, innkjøpere, gründere, det offentlige med flere. Mennesker som vil ta bransjen inn i framtiden. Hvilke muligheter ligger foran oss? Konferansen er ikke et mål i seg selv, men tenkt som et springbrett på en spennende vei videre.

17. april: Møte om drift av jord i Molde. Atle Frantzen

Molde Bondelag inviterte til kveldsmøte med tema jordlov, driveplikt, hvor skal det drives landbruk og hvordan skal en finne jord som ikke blir drevet. Et trettitalls frammøtte fikk høre et godt innlegg fra Elin Nesje i Molde kommune, med påfølgende diskusjon og drøftinger rundt kart for de ulike delene av kommunen. Gode diskusjoner, også i forhold til arbeidet med ny kommuneplan.

18. april: Bondelunsj AVLYST

Møre og Romsdal Bondelag inviterte fylkespolitikere fra sju partier til bondelunsj i forkant av jordbruksoppgjøret på Langhol gård på Istad i Molde.

På Langhol gård er det lang tradisjon for stordrift – i vestlandsmålestokk. Jorunn Gunnerød og Erling Tistel er både melk- og svinekjøttprodusenter. Planlagt å starte med en tur i fjøset, og Jorunn og Erling fortelle om drifta. Deretter lokalmat samtidig som en diskuterte landbrukspolitikk med utgangspunkt i den gode drifta på Langhol. Fylkesbondelaget håpet minst en fra hvert parti stilte. To dager før bondelunsj var det få påmeldte politikere, og det ble avlyst.

25. april: Temamøte om Friluftsliv og landbruksnæringa, Torvikbukta, Gjemnes. Oddvar Mikkelsen

Molde og Hustadvika Skogeierlag, kommunene Molde og «nye» Hustadvika, og Friluftsrådet Nordmøre og Romsdal inviterte til møtet.

Inviterte organisasjoner var Molde og Romsdal Turistforening, Friluftsrådet Nordmøre og Romsdal, kommunene, folkehelsekoordinatorer (Stikk UT-gruppa i aktuelle kommuner), skog/landbruksansvarlige, styrene i Molde og Hustadvika skogeierlag, Gjemnes skogeierlag, Nettet skogeierlag, Møre og Romsdal Bondelag og småbrukerlaget.

Geografisk fokusområde: Sunndalsfjorden og nord for Romsdalsfjorden.

Formål med møtet var økt forståelse for hverandre, og bedre rutiner for samarbeid. Etablere sjekklister ved etablering av nye turruter, turmål, friluftslivsanlegg, Stikk UT-turer i regionen. Fokusområder: Skog som næring -tømmerhogst -viltforvaltning. Nye bålforskrifter. Skogsdrift og friluftsliv. Allemannsretten. Problemområder? Dyr på beite -Grinder og gjerder. Informasjonsskilt. Parkering. Toalett. Naturmangfoldloven. Stien og slitasje.

26. april: Møte om Matfestivalen. Fylkeshuset. Molde. Arnar Lyche. Arild Erlie

Ottar Longva og Aud Lindset Drågen fra Fylkesmannen, Stein Brubæk fra Småbrukerlaget, og Terje Devold og Anne Katrine Jensen fra Matfestivalen.

Fylkesmannen inviterte til møte for å diskutere ønske om mulig deltakelse i Den norske matfestivalen 2018.

Møre og Romsdal Bondelag bidrar med kr 12.000 + mva. i finansieringen av Bondelagskøkk Nils Henning Nesje sitt arbeid i Bondens Restaurant på Matfestivalen i 2018. Samtidig vil Møre og Romsdal Bondelag profilere seg i restauranten ved opphenging av banner og rollup.

På møtet ble det drøftet at Den Norske Matfestivalen i Ålesund tilbyr gratis utstillerplass for nye lokalmatprodusenter under årets Matfestival 23.-25.august. Matfestivalen i Ålesund har sterkt fokus på å få flest mulig lokalmatutstillere/selgere på festivalarenaen, og dette har utviklet seg fint de siste årene. De er imidlertid klar over at flere mindre lokalmatprodusenter synes leie av salgsplass (7 600,- + mva) kan være mye, og de er usikker på om de kan betjene 30-40 000 besøkende i løpet av tre dager. Både for å få større bredde og for å rekruttere nye lokalmatprodusenter som deltakere vil de i år tilby gratis utstillerplass i et eget lokalmat-torg for små produsenter som vil teste markedet og sjekke om dette er noe for de.

2. mai: Møte om trender i landbruket. Fylkeshuset, Molde. Arnar Lyche

Bygdeforskning har laget rapportserien Trender i norsk landbruk, stort sett med to års intervall, sist i 2016. Bygdeforskning har skiftet navn til Ruralis, og fylkesmannen har gjort avtale om at det blir gjort ny trendundersøkelse for M&R i 2018. Arbeidet blir finansiert over UT midler. Ruralis samarbeider med konsultentselskapet Rådhuset Vingelen om oppdraget.

Rådhuset Vingelen hadde invitert seg selv til Fylkesmannen 2. mai for å diskutere detaljene i oppdraget. Bondelaget og Småbrukerlaget var invitert til møtet for å kunne komme med innspill og prioriteringer.

7. mai: Møte med Fylkesmannen og Fylkeskommunen om Landbruk 21. Oddvar Mikkelsen. Arnar Lyche

På arbeidsmøte på Tingvoll 23. februar takket Møre og Romsdal ja til invitasjonen fra Trøndelag om deltagelse i Landbruk 21. En forutsetning er tilstrekkelig offentlig finansiering. Vi tenker 1,5 stilling som har arbeidssted i Møre og Romsdal. NORSØK får det formelle arbeidsgiveransvaret. Det ble skissert et forslag som de ble enige om å diskutere med fylkesmann og fylkeskommune. Det er avtalt nytt møte 22. juni

8. mai: Møte med veteranklubben på landbruksavdelinga, Fylkesmannen. Arnar Lyche

24.-25. mai: Møte i rovviltnemnda i region 6 og dialogmøte med beitenæringa. Åndalsnes. Oddvar Mikkelsen, Atle Frantzen

Satt av en ekstra dag for å møte lokale folk og bli kjent med området. Nemndsmøte holdt 24. mai., og dialogmøte med beitenæringa 25. mai. Program var informasjon fra og om beitalogene i Rauma, informasjon fra Naturvernforbundet, kameraprojekt på gaupe i Tingvoll og befarings i Øvre Rauma.

Skriftlig referat fra Atle Frantzen:

Fra nemnda møtte kun 4 stk, slik at nemnda akkurat var vedtaksfør. Fra Bondelagene møtte Frank Røym (Sør-Tr.lag), Oddvar Mikkelsen og Atle Frantzen. De fleste saker ble vedtatt i samsvar med innstilling fra administrasjonen, i tillegg hadde nemnda egne meninger i følgende saker:

- Forvaltningsplan for rovvilt i region 6 – videre oppfølging av brev fra Klima og miljødepartementet (KLD): Her var det svært klare og entydige kommentarer fra medlemmene i nemnda på at føringene i brevet fra KLD ikke kan tas verken til orientering eller etterretning. Kommentarene gikk heller i retning av at brevet blir tolket som en provokasjon og forsøk på overstyring av prosess og vedtak. Det var et klart ønske i nemnda om å ha møte med KLD og LMD for å forklare hva som ligger til grunn for forvaltningsplanen slik den er pr i dag, men ikke for å «forhandle» om endringer i forvaltningsplanen.
- Dialog med Miljødirektoratet og SNO med formål bedre og mer helhetlig rovviltforvaltning: Frank Sve tok opp utfordringen som ligger i at det er forholdsvis lett å få skadefellingstillatelse på jerv på barmark, når fellingssjansene erfaringsmessig er små, mens det i neste omgang er langt vanskeligere å få fellingstillatelse / løyve til uttak på vinterstid/sporsnø, når sjansene for felling/uttak er langt større. Dette er et forvaltningsmessig paradoks og gir ikke helhetlig forvaltning/forvaltning med kontinuitet. Utfordringen ligger bl.a. i at skadefelling skal være (sterkt) tidsbegrenset og rettet mot ett bestemt individ, mens ordinær felling ikke har samme begrensninger. Nemnda ønsker å ha møte med Miljødirektoratet og SNO for å finne muligheter for en mer helhetlig og effektiv forvaltning, særlig i områder med vedvarende skadeproblematikk.

BONDELAGETS OPPFØLGING ETTER MØTET

- Forvaltningsplan for rovvilt i region 6 – videre oppfølging av brev fra Klima og miljødepartementet (KLD)
Her kreves det i tillegg at vi arbeider samordnet og politisk for å sikre at ikke KLD skal overstyre nemnda. I etterkant av møtet i nemnda hadde derfor Bondelaget (Frank, Oddvar og Atle) møte med Frank Sve (som var svært klar i sine holdninger i møtet) for å få råd om hvordan vi på en best mulig måte kan følge opp saken politisk. Dette gav følgende hovedkonklusjoner:
 1. Vi lager et felles brev til nemnda og KLD/LMD med klar støtte til nemnda på at KLD ikke skal overprøve dagens vedtatte forvaltningsplan. Atle starter arbeidet med brev.
 2. Det tas politiske kontakter for å bidra til å hindre at KLD fortsetter med å «trenere» vedtatte plan:
Oddvar Mikkelsen: Yvonne Wold (SV), Else-May Botten (Ap), Jenny Klinge (Sp)
Frank Røym: Politikere i Trøndelag
- Dialog med Miljødirektoratet og SNO med formål bedre og mer helhetlig rovviltforvaltning.
Dette handler om å få til en mer effektiv og skadebasert forvaltning. Også her kan det være behov for oppfølging fra oss for å støtte nemnda, spesielt ut fra at dette særlig angår beitebrukere som opplever store tap. Det er godt engasjement i nemnda på dette. Det kan lønne seg å følge opp bl.a. for å markere at vi her er fornøyde med initiativet i nemnda, og for evt å bidra til å få gode løsninger/ordninger. Det ble i mindre grad diskutert hvordan vi konkret skal arbeide med dette, men nemnda sitt møte med M.dir og SNO (til høsten ?) vil være viktig.

Brev til Klima og miljødepartementet (KLD) og som leserinnlegg fra tre fylkesledere ble sendt 30. mai:**Departementets krav om endringer i revidert forvaltningsplan for rovvilt i region 6**

Fylkesbondelagene i Møre og Romsdal, Nord-Trøndelag og Sør-Trøndelag har sendt felles brev til Klima- og Miljødepartementet (KLD) om departementets krav om endringer i revidert forvaltningsplan for rovvilt i region 6.

Vi viser til rovviltnemnda sin godkjenning av revidert forvaltningsplan 22. mars 2018, brev fra Klima- og Miljødepartementet (KLD) 26. april 2018 og vedtak i sak 20/18 i rovviltnemnda sitt møte 24. mai 2018.

Totalt i regionen sendes det årlig ca 290.000 sau og lam på beite. Vi representerer hovedtyngden av beitebrukere i området, og vil tillate oss å komme med noen kommentarer spesielt knyttet til brevet fra KLD av 26. april.

Med godkjenningen av revidert forvaltningsplan av 22. mars i år er vi nå inne i fjerde generasjon forvaltningsplan for regionen. Sett i lys av at det er rovviltnemnda i region 6 som totalt sett forvalter størst antall rovvilt og størst antall ulike arter, samtidig som beitebruken i regionen er svært omfattende, mener vi at nemnda over tid har arbeidet på en god og balansert måte som har skapt tillit og forståelse hos de fleste aktører.

Fylkesbondelagene i Møre og Romsdal, Nord-Trøndelag og Sør-Trøndelag reagerer derfor på den saksbehandlings-/forvaltningspraksisen som utøves gjennom at KLD kommer med meninger som er grunnleggende og vesentlige for forvaltningsplanen sin struktur og oppbygging etter at planen er vedtatt. Vi oppfatter det som om det her prøves på omkamp uten juridisk forankring og uten at det foreligger politisk forankring i et flertall.

Det har vært en omfattende prosess med gjennomgang og revisjon av forvaltningsplanen som ble godkjent 22. mars. Planprosessen har vært svært grundig, noe som har vært med på å bidra til at planen nå er godt forankret hos de ulike aktørene. Vi mener det derfor er svært beklagelig at KLD kommer med sitt brev av 26. april. Det skaper frustrasjon i rovviltnemnda, det skaper usikkerhet hos de ulike aktørene, samt at det bidrar til å skape uklarhet om nemnda sin funksjon og myndighet.

Det må også påpekes at den reviderte forvaltningsplanen er langt mer konfliktdempende enn den forrige. Når KLD nå kommer med en slik henvendelse til nemnda, etter at planen er godkjent, er vi redd for at dette vil bli et solid bidrag til igjen å øke konfliktnivået.

Fylkesbondelagene i Møre og Romsdal, Nord-Trøndelag og Sør-Trøndelag er også uforstående til henvendelsen fra KLD ut fra at rovviltnemnda i region 6, med to unntak, har greid å holde seg over bestandsmålet for gaupe og jerv sammenhengende i 10 år. Vi mener at det da er ubetenksomt av KLD å prøve å endre på en plan som er godt forankret.

Det er også behov for å sette noen av KLD sine meninger inn i andre perspektiv. Dette gjelder bl.a. soneforvaltning, der vi mener at nemnda har gjort et bra arbeid, men der KLD sine synspunkter mangler helhetsspektiv og konsistens.

Vi ønsker å støtte vedtaket i rovviltnemnda sitt møte 24. mai, der det blir presisert at nemnda gjerne deltar i møte med KLD for å forklare hva som ligger til grunn for vedtatt forvaltningsplan slik den er i dag, men ikke for å «forhandle» om endringer i forvaltningsplanen.

Til slutt vil vi gjerne minne om den todelte målsettingen for rovviltforvaltningen og at denne skal være førende for arbeidet.

Borgny Kjølstad Grande, Leder Nord-Trøndelag Bondelag, Kari Åker, Leder Sør-Trøndelag Bondelag og Oddvar Mikkelsen, Leder Møre og Romsdal Bondelag

24. mai: Møte med Norges Forskningsråd i Oslo. Arnar Lyche. Rose Bergslid.

På styremøtet presenterte organisasjonssjef Arnar Lyche plansjene for styret da Møre og Romsdal Bondelag og NORSØK presenterte tanker om landbruk og klima for Norges Forskningsråd.

Organisasjonssjef Arnar Lyche og rådgiver Rose Bergslid fra Møre og Romsdal Bondelag, og forsker Anne-Kristin Løes fra NORSØK på Tingvoll, diskuterte og presenterte mulige prosjektsøknader til utvikling av nye kunnskapsplattformer for klimapolitiske virkemidler.

Global oppvarming skyldes **ubalanse i karbonets og nitrogenets kretsløp**. Utnyttelsesgraden av karbon og nitrogen i produksjonen er helt avgjørende for klimabelastningen. Dette gjelder ikke bare landbruket, men i alt vi foretar oss.

Det nasjonale klimaregnskapet bygger på mangelfull statistikk, og det trengs nye og bedre beregningsmetoder. Effekten av ulike driftsmåter som utnyttelse av tilført nitrogen, karbonbinding i jord, og utslipp ved dyrking av fôr som importeres fanges i liten grad opp. Beregningsmodeller brukes for å måle effekt av tiltak f.eks. reduserte utslipp av klimagasser fra landbruket. Det vil alltid være avstand mellom teoretiske beregningsmodeller og den virkeligheten som modellene skal forklare. Vi mener derfor at en utvidet kunnskapsplattform er nødvendig for å redusere avstanden mellom modell og virkelighet.

Søknadsfristen på dette programmet er i september. Bondelaget og NORSØK håper å komme med som en part i en søknad.

25. mai: Seminar om hjorteviltforvaltning, Molde. Oddvar Mikkelsen. Arnar Lyche
Arrangør: Møre og Romsdal fylkeskommune

Tema: CWD- status regelverk, overvåking/prøvetaking i 2018 v/ Mattilsynet. Offentlig ettersøk v/ Miljødirektoratet. Landbruk og hjort v/ Møre og Romsdal Bondelag. Hjort – arealbruk, jakt og forvaltning v/ Erling Meisingset. Ettersøk og sikkerhet langs veg v/ Statens vegvesen

Kommentert på styremøtet:

Bondelaget skal bidra med skriv til kommuner og lokale Bondelag om saka.

28. mai: Årsmøte i Midtnorsk Landbruksråd, Molde. Oddvar Mikkelsen. Arnar Lyche.

17 deltakere fra organisasjonene TINE, Nortura, TYR, Nord-Trøndelag Bondelag, Felleskjøpet Agri, NRL Trøndelag SA, Møre og Romsdal Bondelag, Landbruk Nordvest, Møre og Romsdal Bonde- og småbrukarlag,

Foruten vanlige årsmøtesaker innlegg og debatt om markedssituasjonen for kjøtt ved Ole Nikolai Skulberg, Totalmarked kjøtt og egg.

I tillegg orientering om organisasjonene, oppbygging, hvem sitter i styrene, hvem er sekretærer. Leder i M&R Bondelag, Oddvar Mikkelsen, valgt til ny leder i landbruksrådet etter Olav Håkon Ulfsnes, Aure (Nortura), som er valgt inn i konsernstyret i Nortura.

Nytt arbeidsutvalg i Midt-Norsk Landbruksråd ble: leder Oddvar Mikkelsen (M&R Bondelag), Olav Endre Liseter, Nord-Tr.lag Bonde- og småbrukarlag, Birgit Oline Kjerstad, TINE (M&R), Ragnar Valstad, Nortura (Nord-Tr.lag) og Andreas Ledsaak, Felleskjøpet Agri (Sør-Tr.lag).

Det skal holdes samrådsmøte 19 – 20 november i Trondheim med tema «markedsadgang».

29. mai: Årsmøte i Landbruksselskapet i Møre og Romsdal. Oddvar Mikkelsen

Fylkesmannen ved landbruksdirektør, som er leder, en representant fra fylkeskommunen og fylkeslederne i de to faglagene utgjør styret.

I vedtektene til Landbruksselskapet står det om formål: «..er ein alminneleg stiftelse som skal arbeide til beste for landbruket i Møre og Romsdal. Landbruksselskapet skal arbeide for å gjere bygdene og bygdenæringane synlegare og tydlegare i samfunnsprosessane, og elles det som kan bidra til levande bygder med sterkt næringsliv og godt bumiljø».

Om oppgaver står det: «Landbruksselskapet forvaltar midlane i Fondet for framhjelp av jordbruket i Møre og Romsdal i samsvar med dette».

Foruten vanlige årsmøtesaker som årsmelding, rekneskap m.m, drøftet årsmøtet i Landbruksselskapet støtte til landbrukskonferansen og til Jordvern Møre og Romsdal, mulig aksje emisjon i Den Norske Matfestival, og aktivitetsstrategi 2018 -2022.

Landbruksselskapet har over tre millioner kroner innestående på bankkonto.

5/2017 Representasjon, invitasjon og planlegging av nye møter og arrangement

Dato/Månad	Tiltak/Arrangement	Stad	Deltakarar/Ansvarlege
30. mai (ons)	Styremøte og møte med årsmøteutsend		Styret + årsmøteuts.
6.-7. juni	Årsmøte Norges Bondelag	Lillehammer	Årsmøteutsendingar
23.-25. august	Den Norske Matfestivalen + evt arr	Ålesund	
26. august	Open Gard	Rundt i fylket	Lokallaga
31.aug-2.sept	Dyregod-dagane stand + evt møte	Gjemnes	
5.-6. september	Sekretariatskonferanse Norges Bondelag	Hurdal	Heile fylkeskontoret
19.-20. september	Ledermøte i Norges Bondelag		Fylkesleiar. Org.-sjef
26. september	Fylkesstyremøte		Styret
4.-5. oktober	Fylkesstyremøte (Fellesmøte m/Akershus BL)	Akershus	Styret
Okt/Nov	Temadag Eigarskifte		
Innan 31. okt	Årsmøter i lokallaga		Medlemmene/lokallaga
2.-3. november	Leiarmøte M&R Bondelag	Giske	Lokallagsstyra og fylkeslag
20. nov	Søknad Aktivt Lokallagsmidlar		Lokallaga
21.-23. november	Skattekurs	Kristiansund	Samarb. rekneskapskontor
19.-30. november	4 organisasjonskurs i uke 47 og 48		Styremedlemmer Lokallaga
12.-13. desember	Fylkesstyremøte		Styret
2019: Januar	Fylkesstyremøte		Styret
Jan	Frist for lokallaga forslag til valnemnda		
jan / feb.	Møte i valnemnda		
ca. 1. feb	Lokallaga frist sende inn saker til årsmøtet		
Feb	Fylkesstyremøte (årsmeld/rekneskap)		Styret
Feb	Lokallaga frist uttale jordbruksavtala		
1. mars	Kontingentforfall		
Mars	Fylkesstyremøte (handsame jordbr.avtala)		Styret og samvirkerepr
Mars	Næringskonferanse		Landbruksinteresserte
Mars	Årsmøte M&R Bondelag		Lokallaga, fylkeslaget

Arrangement fylkesbondelaget må være oppmerksomme på er:

- **Agroteknikk på Lillestrøm:** 8.-11. november 2018

30. mai: Årsmøte i Studieforbundet næring og samfunn, Møre og Romsdal. Atle Frantzen Holdes på Felleskjøpets møterom i Molde.

Atle Frantzen er nestleder i styret, og møter for M&R Bondelag.

1.juni: Styringsgruppemøte i Grøn Forsking og Landbruk 21. Stjørdal. Oddvar Mikkelsen

4. juni: Møte om ny samling for unge bønder. Bondelagskontoret. Molde

Vi har brukt å ha et årlig møte med arrangørene (Bondelaget, Tine, Nortura, Felleskjøpet, Fylkesmannen) av Samling for unge bønder for å ha en liten drøfting av erfaringene med forrige arrangement og ikke minst for å se framover i forhold til nytt arrangement.

5. juni: Representantskap. Norges Bondelag. Lillehammer. Oddvar Mikkelsen, Arnar Lyche

20. juni: Møte i Arbeidsutvalget i Midtnorsk Landbruksråd. Surnadal. Oddvar Mikkelsen.

Open Gard: To arrangement i Møre og Romsdal er innmeldt til Norges Bondelag:

25. august??, Vestnes Bondelag: Vertskap: Torill Vinje og Helge Hoem, Troskothaugen gard, Vikebukta

26. august, Surnadal Bondelag: Vertskap: Berit Synøve og Jo Fugelsøy, Øvre Surnadal.

Averøy Bondelag skal delta med aktiviteter på «framsnakkingsfestival», men dato ikke bestemt

6/2017 Lokallagene - presseklipp, aktiviteter og møter

7/2017 Andre saker

7. 1. Saker frå Bygdekvinnelaget

7.2. Saker frå Bygdeungdomslaget

7.3. Ny fylkesinndeling - Innspill til organisasjonsutvalget i Norges Bondelag

På styremøte 6. februar i sak 9/2018 drøftet styret innspill til organisasjonsutvalget i Norges Bondelag. Det ble gjort vedtak om at det som kom fram i styrets drøfting blir tatt med vidare av fylkesleder til møtene i organisasjonsutvalget. Fylkeskontoret utarbeider i samarbeid med Arbeidsutvalget de endelige synspunktene fra Møre og Romsdal, som sendes til Norges Bondelag innen høringsfristen 10. april.

Fylkeslagene var bedt om å gi innspill til følgende problemstillinger:

- 1) Hvilken framtidig organisasjonsmodell vil være mest hensiktsmessig?
- 2) Hvilke forhold bør vektlegges i organisasjonsutvalgets arbeid?
- 3) Hvilke tilpasninger i Bondelagets tillitsvalgte organer er hensiktsmessig?
- 4) Har dere andre forslag eller kommentarer?

Arbeidsutvalget sendte denne uttalen til Norges Bondelag:

Innspelsbrevet er drøfta i styremøte og AU fikk i oppdrag å ferdigstille innspel fra Møre og Romsdal Bondelag.

Møre og Romsdal blir ikkje direkte råka av fylkessammenslåing, men er omfatta av kommunesamanslåingar som gjer at fylket både mister område i nord og får tilført område i sør. Dette vil truleg gje tilsvarende endringar i lokallag begge stader, uten at det påverkar organisasjonsstrukturen i Norges Bondelag i vesentleg grad.

Styret i Møre og Romsdal Bondelag er i denne sammenheng først og fremst opptekne av at organisasjonen skal vere minst like godt rusta til å ivareta enkeltmedlem og lokallag etter at denne organisasjonsprosessen er over som vi er i dag. Det inneber både at medlemsmassen skal kunne få same hjelp ved forespurnad til fylkes- og sentralledd som i dag og ha om lag samme nærleik til dei ulike ledda i organisasjonen som no.

Bondelaget skal også vere i minst like god stand til å drive påverknadsarbeid for å betre rammene for utøving av næringa og sikre arbeidsplassar og inntekter.

Vi meiner at det første alternativet med tilpasning av fylkesstrukturen til dei nye fylka er mest eigna. I brevet er det stilt fire konkrete spørsmål og våre svar er slik:

1. Vi meiner at det må vere eit fylkesstyre og ein fylkesleiar i kvart av dei nye fylka. Og at det må vere eit årsmøte i fylket. Det er nødvendig for at vi skal kunne fronte eit klart standpunkt i saker der vi uttalar oss. Det vil kunne bli aktuelt at fleire av dei nye fylka kan ha fleire styremedlemar enn i dag for å få tilstrekkeleg spredning geografisk og produksjonsmessig og for å kunne ha arbeidskapasitet til å betjene lokallaga godt nok. Det kan og vere aktuelt å opprette underutval, anten faglege eller geografiske, som støttar fylkesstyret. Fleire regionale leiarmøte kan vere aktuelt for nokre fylke. Sjølv om det ligg utanfor mandatet til utvalget nemner vi at vi meiner det må oppretthaldast ein struktur på fylkeskontor om lag på dagens nivå. Det er naudsynt for å ha god nok kapasitet og geografisk nærleik til medlemar og lokallag. Lokallagsnivået ser vi ingen grunn til å endre i denne samanheng med unntak av tilfelle der kommunar eller delar av kommunar skiftar fylke etter samanslåing og der lokallaga dermed skiftar fylke eller vil slå seg saman eller endre grenser.
2. Når det blir færre fylkeslag vil det kunne påverke tal utsendingar til representantskap og årsmøte. Møre og Romsdal Bondelag meiner dette må skje på ein slik måte at maktfordelinga i årsmøtet mellom ulike delar av landet ikkje blir mykje endra frå slik det er i dag. Det vil likevel vere rimeleg å foreta ei justering ved å sjå på medlemstal som grunnlag for representasjon, og kanskje ta opp til vurdering om bruksmedlemmar skal vektast høgare i denne samanhengen. Når det gjeld representantskapet må det leggest vekt på at Bondelagets eigne folk må vere i fleirtal, men det er sjeldan voteringar og representantskapet er eit rådgivande organ som også i framtida kan bestå av fylkesleiarar sjølv om desse blir færre. Møre og Romsdal kan forstå det dersom dei fylka som blir slått saman meiner at dei skal ha like mange utsendingar til representantskapet som i dag. Vi vil

- likevel peike på at det kan resultere i at to frå same nye fylke kan hevde ulikt syn og at det må vere tillit til at fylkesleiaren som utsending fremmar fylkesstyrets syn i representantskapet. Det kan vurderast at representantskapet voterer med vekt røysterett etter fylkeslagets storleik. Vi ser det ikkje naudsynt å endre storleiken eller samansetninga av styret i Noregs Bondelag.
3. Det er etter vår meining viktig at verv i fylkesstyra også i framtida kan kombinerast med aktiv deltaking i drifta på garden heime og med familieliv slik at ein ikkje utelukkar grupper av bønder frå å ta slike verv. Fylkesstyra må difor legge opp arbeid og representasjon slik at fylkesleiarvervet blir ei overkommeleg arbeidsbelastning. Det kan vere ei løysing med to nestleiarar etter modell frå sentralstyret.
 4. Vi har ingen andre tillegskommentarar utover det ovannemde.

7.4. Søknadsfrist for produksjonstilskudd

Fylkeskontoret mottok i april innspill om søknadsfristene for produksjonstilskudd, etter at både frister og fagsystem ble endret i fjor.

Gammel ordning: Søknadsfrister 20. januar og 20. august. Mulig å søke fram til 20. september og 20. februar, men trekk kr 1000 pr virkedag etter søknadsfrist.

Ny ordning: Søknadsfrister 15. mars og 15. oktober. Ikke mulig å søke etter dette, men mulig å korrigere alle opplysninger i innsendt søknad i 14 dager etter søknadsfrist.

Erfaringa viser at det er en del som ikke får til å søke til rett tid. Det kommer då gjerne en søknad om dispensasjon fra søknadsfristen for praktisk talt alle disse. Dispensasjon kan gis i særlige tilfeller, noe som bare sjelden er tilfelle for de som søker om dispensasjon fordi de ikke huska søknadsfristen. Den økonomiske konsekvensen kan bli veldig stor. Det er belastende å skulle avgjøre dette når konsekvensen er så stor, og det kan bli svært vanskelig å greie seg økonomisk for den som ikke får tilskudd. Forvaltninga kommer i praksis ikke i gang med saksbehandling eller kontroll før 14-dagersperioden etter søknadsfristen er ferdig i og med at opplysningene i søknaden i den perioden kan bli endret.

Innspillet til fylkeskontoret gikk ut på at det bær være mulig å registrere nye søknader i inn-til 14 dager etter søknadsfrist, og forslag om at det blir et trekk pr. virkedag på enten 5 000 kr eller 10 000 kr. Dersom dette kunne bli tema i årets jordbruksforhandlinger, og bli endret på, så vil samtlige aktører tjene på det. Slik det er, så er dette forskriftsfestet. Det er dermed ikke noe direktoratet bare kan endre på.

Organisasjonssjef Arnar Lyche sendte 16 april e-post til Norges Bondelag ved leder Lars Petter Bartnes, generalsekretær Per Skorge og næringspolitisk sjef Arild Bustnes om saka:

Jeg viser til mailen under med oppfordring til smidigere praksis. Selvsagt bør bønder greie å søke om produksjonstilskudd innen søknadsfristen, men det er ingen rimelig samsvare mellom forseelse og straff. I en travel hverdag er det alltid en liten risiko for at slikt kan glippe for en eller annen. At det skal føre til økonomisk ruin, slik som systemet er nå, er som straffeutmåling utenfor alle proporsjoner. I de 10 årene jeg var jordbrukssjef var for seint innkomne søknader et minimalt problem. Derimot blir det garantert et STORT problem – også for jordbrukssjefen, hvis enkeltbønder taper hundretusener. Slik kan vi ikke ha det.

Saken ble tatt opp av Bondelagets forhandlingsutvalg i årets jordbruksforhandlinger. På spørsmål til Norges Bondelag, har M&R Bondelag fått følgende svar på om noe ble endret: ***Dessverre....nei. Det fikk vi ikke til, men det ble tatt opp og hang med lenge***

7.5. Prosess i Bondelaget for behandling av gjødselvereforskriften

Landbruksdirektoratet, Miljødirektoratet og Mattilsynet la 15. mars fram forslag til LMD til to nye forskrifter:

- Forskrift for lagring og bruk av gjødsel og plantenæring
- Forskrift for produksjon, omsetning og import av gjødselvarer av organisk opphav m.m.

Med bakgrunn i det framlagte forslaget skal LMD sammen med Klima- og miljødepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet lage ferdig et forslag som sendes på høring etter somme-

ren. Det betyr at landbruksnæringa har mulighet til å komme med konkrete innspill til LMD før høringsforslaget legges fram.

Norges Bondelag jobber med et notat om hva direktoratenes forslag innebærer for landbruket og aktuelle forslag til løsninger som er akseptable for næringa. Det er i den forbindelse satt ned ei ressursgruppe bestående av: Bjørn Gimming, Sigurd Enger, Arnar Lyche, Olav Sande, Oddbjørn Kval-Engstad og Ragnar Dæhli med Elin Marie Stabbetorp og Finn Erlend Ødegård som sekretærer.

Styret i Norges Bondelag skal ha saken oppe på styremøte 23. mai. Det vil etter 23. mai bli avholdt telefonmøte med fylkeslederne om gjødselverforskriften. Representantskapsmøte 5. juni vil være en arena til å ta opp gjødselverforskriften. Etter representantskapsmøtet vil det bli satt strek for innspill i denne omgang og det vil bli sendt over et skriftlig brev til LMD med Bondelagets merknader og forslag.

Fylkeskontoret sendte 3. mai denne e-posten med innspill til Norges Bondelag:

I Møre og Romsdal er vi også svært opptatt av spredetidsvinduet. En innsnevring for å spre husdyrgjødsel til tidsrommet 1. mars til 1. september blir svært krevende for mange bønder i vårt fylke. Utkast til forskrift legger opp til at møkka skal spres før graset blir for langt om våren og en 2-ukersperiode etter førsteslått. Hva om jorda er for våt på dette tidspunktet? Og med dagens traktor- og gjødselvognstørrelse er det spesielt viktig at jorda er lagelig.

En dyktig bonde spiller på lag med naturen, mens rigide tidsfrister for spredning tvinger lovlidige bønder til å gjøre hærverk på jorda si. Uavhengig av årstid - fører spredning av husdyrgjødsel på vassmettet jord til stygge kjøreskader, jordpakking og mye forurensning. Vi har opplevd flere ganger jevnt med nedbør og vassmettet jord inn mot spredefristen, og i slike tilfeller er det viktig at forvaltningen har mulighet for å dispensere.

Det blir fokusert mye på at plantene skal være i vekst, men alt for lite på vassmengden i jorda. Mye av dagens kunnskapsgrunnlag baserer seg på ulike modellberegninger, og ikke feltundersøkelser. Slik er det også her. Beregningsmodellen til SSB som beregner NH₃-tapet ved spredning av husdyrgjødsel under ulike spredforhold forutsetter at jorda alltid er lagelig. Derfor fokuserer regelverket ensidig på spredetidspunkt (plantevekst) og ikke vannmettingsgraden i jorda.

7.6. Bestandsplan for hjortevilt i Ørskog kommune

I samarbeid med Ørskog Bondelag sendte Møre og Romsdal Bondelag 3. mai brev til viltansvarlig i Ørskog kommune:

Det er nødvendig å redusere hjortestammen

Viser til «Bestandsplan for hjortevilt i Ørskog kommune 2018 - 2022». Møre og Romsdal Bondelag har blitt bedt om å uttale seg i saken.

Her i Bondelaget har vi fått mange henvendelser fra våre lokallag om at vi må ta tak i hjorteproblematikken. Det er alt for mye hjort, blir det sagt. Og statistikken bekrefter dette ved at antall felte hjort, fellingsprosent og antall trafikkdrepte har økt. Samtidig rapporterer flere kommuner om større bestander av hjortevilt.

Det er mange som nyter godt av en stor hjortestamme, mens noen få tar kostnaden. I dette ligger det en stor urimelighet. Den dyktige bonden med sine grønne marker er som en magnet på hjorten og beiterregistreringer bekrefter at nysådd eng er en absolutt favoritt. De som har stor hjorteskade må i langt større grad bli kompensert. Samtidig er det helt nødvendig å redusere hjortestammen.

7.7. Hverdagsintegrering

På styremøte 4. april drøftet styret hverdagsintegrering, etter at fylkesleder hadde fått spørsmål om Bondelagets strategi mht integreringstiltak. Styret ba fylkeskontoret i første omgang undersøke med Norges Bondelag sentralt om det er ordninger for slike aktiviteter, og om de har noen forslag på hva lokallag og bønder kan gjøre.

Fylkeskontoret mottok 24 april følgende svar fra Norges Bondelag:

Først om hva Norges Bondelag gjør: det er kort fortalt svært lite. Vi hadde en diskusjon om dette i styret da flyktningebølgen slo inn over oss i 2015, men den dabbet jo fort av, så da var det ikke så aktuelt lengre. Og andre, mer presserende oppgaver, overtok oppmerksomheten.

Sparbu Bondelag (Nord-Trøndelag) var involvert i tilsvarende aktivitet som Halså Bondelag - tatt imot praksiselever som har gått avløserkurs.

Ellers ville vi sett til Norges Bygdekvinnelag: <http://bygdekvinnelaget.no/bli-med-pa-det-vart-nye-prosjekt-kvinnerut>. Dette handler ikke om arbeid, men om integrering. Kanskje det går an å samarbeide med dem?

Hva som ellers kan gjøres innen integrering, tror vi må være avhengig av lokale forhold og behov.

7.8. Søknad om støtte fra M&R 4 H

Fylkeskontoret mottok 7. mai søknad om å gi støtte som ei pengegave til 4 H i Møre og Romsdal sin fylkesleir på Kvamsøya i Sande 29.juni -1.juli.

Fylkeskontoret svarte administrativt at M&R Bondelag i alle år har vært forsiktig med å imøtekomme søknader om støtte fra ulike frivillige organisasjoner, og har vist til at vi er en kontingentorganisasjon.

7.9. Investeringsprogram ved Gjermundnes vgs og vedtak i Skuleutvalget Gjermundnes

Tidligere fylkesstyremedlem i Bondelaget, Anne Katrine Jensen, er medlem i skuleutvalget. I møte 22. mai gjorde skuleutvalget vedtak om investeringsprogram ved skolen.

Saken sluttbehandles i fylkestinget i Ulsteinvik 18. og 19. juni:

Vedtak i skuleutvalget:

I utdanningsutvalet si sak UD-15/18 «Investeringsprogram for fylkeskommunale bygningar 2018» vart det lagt opp til å utsetje vedteke investeringsprogram ved Gjermundnes vgs frå byggestart 2018 til byggestart 2020.

Skuleutvalet ved Gjermundnes vgs åtvarar sterkt mot dette. Store delar av bygningsmassen på skulen har i dag for dårleg kvalitet, og det er avgjerande å komme i gang med den nødvendige oppgraderinga vedteken utviklingsplan inneheld.

Skuleutvalet vil her løfte fram trongen for nytt storfe fjøs. Skulen har eit båsfjøs frå 1972. I dag driv skulen fjøsen på ein unntaksbestemmelse frå lov om dyrevelferd som seier at dyra ikkje skal bindast til ein bås. Eit utdatert produksjonsopplegg har negativ innverknad på rekrutteringa til landbruksopplæringa i fylket.

Møre og Romsdal er eit stort landbruksfylke, med rundt 8 prosent av ku-, storfe-, geit- og sauehaldet i landet. Gjermundnes vgs er einaste skulen i fylket som tilbyr landbruksopplæring.

Tilbodet ved Gjermundnes vgs må framstå som attraktivt for ungdom som vurderer ei utdanning i landbruksfag. For å få til dette må driftsforma på Gjermundnes vere i samsvar med dei standarane som i dag gjeld i landbruket.

Byggestart for byggetrinn 1 ved Gjermundnes vgs må framleis vere 2018, slik det vart gjort vedtak om i fylkestingsak T-63/17.

7.10. Prosjektgruppe klimaforhandlinger

Norges Bondelag har nedsatt en intern prosjektgruppe for å forberede og følge forhandlingene med regjeringen om klimakuttambisjoner.

Gruppen består av: Sigrid Hjørnegård, prosjektleder, Johanne Houge, prosjektkoordinator, Hildegunn Gjengedal, internasjonale forhandlinger, Per Harald Agerup, FoU og jordbrukspolitiske virkemidler, Arnar Lyche, organisasjonssjef i Møre og Romsdal.

Det er påpekt at forhandlingene med regjeringa om reduksjon av klimagassutslipp fra landbruket blir en stor og krevende sak for Norges Bondelag. Det er signalisert at Bondelaget ønsker å gå i dialog med regjeringen for å etablere en plan for reduksjon av klimagassutslipp i jordbruket. Det er meget viktig å unngå at Norge som nasjon og vi som næring påtar oss bindende forpliktelser som i realiteten betyr at det settes et tak på norsk matproduksjon i 2030. For å være best mulig rustet til denne dialogen/forhandlingen må Bondelaget følge med på hva myndighetene gjør i Brussel, vi må vite konsekvensene av ulike forhandlingsresultat, vi må ha (best!!) kunnskap om aktuelle klimatiltak i landbruket og vi må være forberedt på å diskutere positive og negative klimavirkemidler (les: kjøtt- og CO2-avgift).

Det tases sikte på at gruppa leverer foreløpig prosjektrapport innen 31. desember 2018.

SAK 17/2018: Jordbruksforhandlingene 2018 – oppsummering/videre arbeid

Vedlegg: PRESSEKLIPP med omtale og reaksjoner på forhandlingene (Egen bunke)

Vedtak:

Styret støtter Norges Bondelags beslutning om å inngå avtale i årets jordbruksforhandlinger,

Dette kom fram og ble drøftet i styret m.a.:

- God avtale for Møre og Romsdal.
- Mange mjølkebønder får godt over kronemessig lik.
- Kamp om troverdighet, alle var negative i starten, etter avtalen var alle positive.
- Ikke oppnådd samme inntektsvekst som andre grupper.
- Stortinget sagt ha kronemessig lik utvikling, men det har vi ikke oppnådd.
- Vestlandet kommer godt ut med snuoperasjon på flere områder. Oddvar Mikkelsen har en del av æren for det, han gjort en god jobb for å fremme Vestlandets interesser.
- Fikk mange politiske justeringer inn i avtalen.
- Produktivitetskravet for å få arealtilskudd er senket. Vi ønsket at dette kravet hadde gått andre veien med innstramming.

Saksutredning:

- **Jordbrukets krav ble lagt fram 26. april.**
- **Statens tilbud ble lagt fram 4. mai.**

Telefonmøte med fylkestyret og lokallagslederne fredag 4. mai 2018 kl 20.00-21.00

Tema: Statens tilbud. Totalt 36 personer deltok på telefonmøtet.

Fylkesleder orienterte om statens tilbud. Alle som hadde ordet på telefonmøtet rådet Norges Bondelag til å gå i forhandlinger.

Aksjonsplaner: Møre og Romsdal Bondelag hadde i likhet med Norges Bondelag aksjonsplaner. Materiell/plakater var distribuert fra Norges Bondelag til lokallagsledere, og fylkeskontoret distribuerte banner til en del sentrale tettsteder i fylket.

Fakta om krav og tilbud:

- Jordbrukets krav var 25.300 kr i inntektsvekst ut fra ei ramme på 1830 mill. kr. Andre grupper er ventet å få 19.300 kr, 3,5 %, i lønnsvekst fra 2018 til 2019.
- Tilbudet fra staten var på 1000 mill. kr, som skal gi 3,5 % i inntektsvekst. Det utgjør rundt 12.500 kr pr årsverk, ifølge staten. Jordbruket sa tilbudet gir 11.900 kr pr årsverk, men at veksten bare er 6000 kr om en trekker fra urealistiske markedsforventninger.
- Grunnlagstallene viser at inntekta i jordbruket de to siste årene har gått ned 14.500 kr pr årsverk til 354.900 kr i 2018. Andre grupper har på samme tid økt årslønna med 27.000 kr til over 550.000 kr.

16. mai ble det enighet mellom staten, Bondelaget og Småbrukarlaget om ny jordbruksavtale. Dette ble oppnådd:

- Ramme: 1100 mill. kr, en økning på 100 mill kr.
- Avtalen gir inntektsvekst på 11 700 kr per årsverk og innebærer en mer realistisk prising av markedsinntektene enn i statens tilbud.
- Det er et løft for velferdsordninger i landbruket. Sikre bønder bedre muligheter til avløsning ved sjukdom og til ferie og fritid.
- Det er et viktig løft for velferdsordninger i landbruket.
- Styrking av tilskudd til brattlendt areal.

- Det blir et særskilt tilskudd for små og mellomstore melkebruk.
- Den foreslåtte økningen i bunnfradraget som var foreslått i statens tilbud, er stoppa. Bunnfradraget forblir på kr 6000.
- Alle setrer får et tilskudd på kr 50.000.
- Frukt, bær, grønt og korn er prioriterte produksjoner i årets oppgjør.
- Tilskudd til veterinærreiser økes med 5,3 mill kr.
- Landbruksdirektoratet skal utrede konsekvensene av å avvikle samordningen av tilskudd ved avløsning ved sykdom, fødsel mv mot lønnsinntekter, slik at en likestiller lønnsinntekter med andre næringsinntekter.

Telefonmøte med fylkesstyret og lokallagslederne fredag 18. mai 2018 kl 10.00-11.00

Tema: Inngått jordbruksavtale. Totalt 33 personer deltok på telefonmøtet.

Fylkesleder Oddvar Mikkelsen gikk igjennom inngått avtale punkt for punkt. Alle som hadde ordet på telefonmøtet var fornøyd med at det var signert jordbruksavtale.

Det er pr 23. mai få negative tilbakemeldinger til fylkeskontoret og ingen registrerte utmeldinger i M&R Bondelag p.g.a. jordbruksavtalen.

Pressemeldinger og leserinnlegg fra M&R Bondelag – alle er lagt ut på hjemmesida:

- Leserinnlegg 23. april fra Oddvar Mikkelsen: Meir tull om tall frå Dale
- Leserinnlegg 24. april fra Marte Halvorsen: I bokseringen med landbruksminister Dale
- Leserinnlegg 4. mai fra Gunnhild Overvoll: Før jordbruksforhandlingane....
- Pressemelding 4. mai om statens tilbud: -Tar ikke utfordringene på alvor
- Hjemmeside 6. mai: Molde-bønder dro til byen
- Hjemmeside 14. mai: Oddvar Mikkelsen: - Krevende jordbruksoppgjør
- Leserinnlegg 18. mai: Oddvar Mikkelsen: Ein siger for fornuften og ei omlegging av regjeringas jordbrukspolitikk

Leserinnlegg 23. april: Meir tull om tall frå Dale

Landbruks og matminister Jon Georg Dale gjorde i vinter eit poeng av at han aldri hadde vore kvalifisert for jobbane han har hatt. Dette var meint som eit innlegg til støtte for yrkesutdanningane og for å syne at ein kan vere ein viktig bidragsytar til samfunnet utan bachelor- eller mastergrad. Så langt er det lett å vere samd med Dale. Det er derimot visse oppgåver som set krav til kunnskap som ein normalt ikkje lærer før på utdanningsnivå utover grunnskulen. Statistikk og tolkning av større talmateriale er eit døme. Feiltolkning og misbruk bekrefter påstanden om at det finst løgn, grov løgn og statistikk. Riktig brukt og tolka kan statistikk og samanstilling av talmengder gi god retning for vegen vidare.

Som statsråd har Dale gong på gong synt manglande evne til god tolkning av talmengder. No sist i ein NTB-artikkel trykt i fleire aviser. Han brukar sauenæringa som døme og syner til at på tross av auke i tilskota til sauebøndene har inntektene gått ned. Det syner at vi må redusere tilskota, hevdar Dale. Det blir ein enkel konklusjon på ei komplisert utvikling som har gått i fleire år og er påverka av fleire ting. Det er logisk at sterk stimulans til auka volum gir auka volum, og at volumauke utover etterspurnaden gir redusert pris. Logikk er kanskje heller ikkje tema på grunnskulen?

Ei vesentleg endring i landbrukspolitikken kom i jordbruksoppgjøret i 2014 då Dales forgjengar Sylvi Listhaug gjekk så hardt ut at det vart brot i forhandlingane. Såpass dårleg var statens tilbud til bøndene at regjeringsspartia og støttepartia V og Krf i fellesskap endra på tilbodet og vedtok eit jordbruksoppgjør som på tross av store justeringar på Listhaugs tilbod likevel vart eit paradigmeskifte. Tilskot vart flata ut, meir vart retta inn mot volumdrivande tilskot. Kvotavgrensningar og konsesjonsgrensar vart heva. Kort sagt vart politikken at det skulle løne seg å drive stort, og lønsemda i å drive små gardar gjekk ned. Men stimulansen vart for sterk. Det var trong både for inntektsauke og for meir sauekjøt, men ein gjekk for langt i rein volumstimulans.

I ettertid ser fleire i både V og Krf at dei gjekk vel langt den gongen. I alle fall er det klart at dei endringane som vart gjort då saman med regjeringas nye avtalar med EU om auka importkvotar har bidreg til at vi i dag har overproduksjon for fårekjøtt, svinekjøtt, egg, mjølk og kylling.

Sauebøndene tente godt på å auke sin produksjon dei første to åra etter 2014, men bøndene er dyktige til å tilpasse seg endra ramevilkår og når dei fleste auka litt på dyretalet og for a lamma sterkare og nokre bygde nye store fjøs og auka produksjonen mykje, ja så vart det overproduksjon og korkje næringa sjøl eller myndigheitene reagerte raskt nok på dette. Prisane gjekk raskt og mykje ned og dei som har auka produksjonen og tilpassa seg tapar meir på låg pris enn dei har tent på auka tilskot. Dei som har investert og sett seg i gjeld i tillit til at dei styrande i næringa og i politikken har kontroll og oversikt blir no skvisia hardast.

Er dette ein villa politikk Dale? Er målet for landbrukspolitikken å stimulere bøndene til å ta fart og springe utfor stupet? Skal auka stimulans til volumeffektivitet få lov til å bli den rette vegen framover eller skal den norske landbruksmodellen få ein renessanse også i Frp? Når skal Dale ta innover seg sine egne og forgjengarens feilsteg og innsjå at Stortingets mål om landbruk over heile landet, auka produksjon på norske ressursar og inntektsutvikling minst på linje med andre grupper ikkje blir nådd med den politikken han vil føre.

I Møre og Romsdal er det no berre 759 mjølkebruk. I 2001 var det nøyaktig 2000 mjølkebruk. Det er 14 av fylkets kommunar som har færre enn 10 mjølkebruk att. I 7 av kommunane har gjennomsnittsfjøset fortsatt under 20 kyr. Veksten i storfekjøttproduksjonen skjer i dei sentrale flatbygdsdistrikta og ikkje i dei reine grasområda med små fjøs og jordlappar langs fjordane på vestlandet. Jordbruket i fylket er ikkje tilpassa politikken Dale vil ha, og kan heller ikkje bli det. Han hevdar at han tek vare på distriktsjordbruket ved at han ikkje har redusert distriktstilskota. Det er ikkje nok. Ein må også forsterke satsinga på fortsatt drift på brukstorleikar under gjennomsnittet. Desse driv areal som dei store ikkje vil eller kan drive fordi dei er tungvinte eller ligg langt unna. Ein inntektsbase, både for store og små bruk må liggje i arbeidet med stell av kulturlandskapet og fortsett satsing på god dyrevelferd, mattryggleik og ikkje minst beredskapstankegang som legg opp til at mest mogleg av vår begrensa jordressurs skal heldast i hevd.

Vi må ikkje drive ein politikk som byggjer opp dei satsingsvillige for deretter å rive dei ned med overproduksjon og prisfall etter investering.

Oddvar Mikkelsen, Fylkesleiar Møre og Romsdal Bondelag

Leserinlegg 24. april: I bokseringen med landbruksminister Dale

Våren er i emning og oppkjøring til landbruksoppgjøret er i gang. På samme måte som forberedelser til en boksekamp, starter oppkjøringa med olme blick og provoserende uttalelser. Landbruksminister Dale uttaler «tilskuddene fører til overproduksjon og lavere inntekt til bonden». I dette utsagnet er det noe som skurrer. Hvordan kan det da ha seg at vi tidligere har hatt tilskudd som ikke har ført til overproduksjon?

Det er mildt sagt et slag under beltestedet når landbruksminister Dale hevder «tilskudd har ført til lavere inntekt hos bonden». Det er ansvarsfraskrivelse av egen politikk. Landbruksnæringa er en politisk styrt næring med politiske mål som å opprettholde bosetting og sysselsetting i distrikta, hindre gjengroing, være selvforsynt med mat og sikre trygg mat på norske ressursar.

Hva har skjedd de siste åra i landbruket? Styres det mot de ovennevnte mål? Det vi ser er at produksjonen styres fra distrikt til sentrale strøk. Vi ser en betydelig gjengroing og vi er avhengig av utenlandske ressursar i egen matproduksjon.

Oppdraget til Dale og regjeringen er å styre etter disse målene og innrette tilskuddene for å nå de landbrukspolitiske målene. Når de ikke klarer det, ja da har de ikke greid oppgaven. Når vi nå ser overproduksjon i flere produksjoner er det i stor grad grunnet politiske valg.

Nå ser vi at bøndenes inntekt gikk ned i fjor. Forutsetningene som ble lagt til grunn slo ikke til. Inntekten ble lavere og utgiftene ble høyere. Når disse fakta er kommet på bordet er det et behov for å legge skylden over på noe annet enn de politiske valg som er gjort. Det blir feil å si at tilskuddene er årsak til lavere inntekt. Utsagnet er ment å kamuflere en politisk retning som ikke når de landbrukspolitiske måla.

Med en landbruksminister som skylder på tilskuddene så har han satt i gang innledende runde til jordbruksforhandlingene.

Jeg håper harde fakta vil slå knockout på denne type ansvarsfraskrivelse for ikke å nå de landbrukspolitiske målene.

Marte Halvorsen, Bonde, Valsøyfjord

Leserinlegg 4. mai fra Gunnhild Overvoll: Før jordbruksforhandlingene...

For femte gang skal bøndene forhandle med blåblå regjering om rammevilkåra for landbruksdrift her i landet. Vi kan difor ha erfaringsgrunnlag for å observere nokre gjentatte mønster i desse forhandlingane. Eit av desse er forvirringstaktikk omkring inntektsnivået til bøndene. Det er ingen sensasjon for folk flest at bønder har låge inntekter, dette veit også regjeringa. For å avlede dette faktumet, mistenkjer eg at forvirringstaktikken er bevisst. Eg vil difor forberede meg sjølv og alle andre ved å liste opp ulike bortforklaringar om bønder si inntekt, brukt av den blåblå regjeringa:

- 'Bønder har ikkje lønn, men er sjølvstendig næringsdrivande'. Takk, vi er klar over det, og treng ikkje meir vaksenopplæring. Vi lever av skilnaden mellom inntekter og utgifter. Vi treng at politikken legg til rette for at den skilnaden er stor nok.
- Insistering på bruk av prosentar i staden for kroner. Sjølv om Stortinget har bestemt at det skal brukast kroner. Starter du med ei låg inntekt vil prosentar bare auke skilnaden til dei som tente betre i utgangspunktet.
- Bruk av inntektsstatistikk med bruk av bønders totale inntekt. Altså: Viss du har ein jobb i tillegg for å ha råd til å vere bonde, og difor driv garden på fritid og ferie frå den andre jobben. Så bruker ein altså inntektene frå begge jobbane for å påstå at bønder tener godt!
- Eller enda verre: Inntektsstatistikk der heile familieinntekta inngår, også den av ektefellene som ikkje er med i gardsdrifta. Slik blir det i praksis: 'Det er jo kjempegod inntekt i landbruket, du har jo ei kone som er lege så ikkje synd på deg!'
- I tillegg til dette har ministeren også brukt mykje spalteplass på ulik inntektsstatistikk som har kommi, på å forklare kvifor det at bøndene kjem dårleg ut ikkje seier noko som helst om bøndene sitt inntektsnivå.

Eg håper på reale forhandlingar fritt frå desse avsporingane. Norge treng landbruket, landbruket treng bønder, og bønder treng å ha gode nok moglegheiter for inntekt.

Gunnhild M. Overvoll, nestleiar Møre og Romsdal Bondelag

Pressemelding 4. mai om statens tilbud: Svakt tilbud fra staten

- Regjeringa har lagt fram et svakt tilbud. De tar ikke utfordringene i norsk landbruk på alvor, sier leder i Møre og Romsdal Bondelag, Oddvar Mikkelsen.

Åtte dager etter at jordbrukets krav til årets jordbruksoppgjør ble overlevert staten, kom statens tilbud 4. mai. Bakteppet for årets jordbruksoppgjør er en høy kostnadsvekst som må dekkes inn, og overproduksjon av sau og svin. Der næringa leverer ansvarlige løsninger for å dekke inn kostnader og få markedet i balanse, foreslår regjeringa kutt til sauenæringa.

- Staten kutter i tilskudd til de små og mellomstore gårdene og tar ikke de langsiktige utfordringene i norsk landbruk på alvor. Mer jord kommer til å gå ut av drift og mangfoldet vil svekkes med dette tilbudet. Det er stor avstand mellom våre og statens løsninger, sier Mikkelsen.

Tilbudet har ei ramme på 1 mrd kroner. Det utgjør en inntektsvekst på 11.900 kr per årsverk. Dersom man trekker fra urealistiske markedsforventninger er veksten ca 6.000 kr per årsverk. - Jordbrukets krav har ei ramme på 1830 millioner kroner. Det tilsvarer en inntektsvekst på 25.300 kroner per årsverk, sier Oddvar Mikkelsen

Nekter å ta ansvar for egen politikk

- Jordbruket leverte framtidsrette løsninger på et sølvfat i vårt krav. Situasjonen med overproduksjon på sau og lam har skjedd delvis ved hjelp av sterke insentiver fra regjeringa. Regjeringa har altså vært med på å sette næringa i denne situasjonen, men tar ikke nok ansvar for å løse det, sier Mikkelsen og viser til regjeringas kutt i overføringene til sauebøndene.

Regjeringa legger opp til at landbruket skal få en prosentmessig lik inntektsutvikling som andre grupper i år. Dette øker avstanden til andre grupper fordi vi allerede ligger langt etter i inntektsutviklinga. I tillegg bygger regnestykket til staten på urealistiske forventninger om prisuttak i markedet.

- Regjeringa presenterer en inntektsvekst til bonden som ikke er mulig å oppnå, fordi de budsjetterer med at vi skal hente store inntekter fra markedet. Det resulterer i at inntektsgapet til andre grupper øker ytterligere. Det er lite framtidsretta, og det bryter med Stortingets vedtatte mål om å redusere inntekts-gapet, sier leder i Møre og Romsdal Bondelag, Oddvar Mikkelsen.

Tar ikke ut potensialet i landbruket

Han mener at kuttet i overføringene til sauebøndene er et stort feilgrep.

- Vi løser ikke kortsiktige utfordringer med overproduksjon ved ytterligere å svekke økonomien til bonden. I dette jordbruksoppgjøret må vi styrke mangfoldet og bærekrafta i norsk landbruk. Det skaper verdier for fellesskapet i hele Norge, og gjør oss mindre sårbare for svingninger i markedet, avslutter Oddvar Mikkelsen

Hjemmeside 6. mai: Molde-bønder dro til byen

Midt i våronna og et spennende jordbruksoppgjør fikk Molde-bøndene et trivelig møte med sine kunder, da de lørdag inntok rådhusplassen med kopplam, høner, småtraktorer og smaksprøver på ost fra distriktet.

De unge rekruttene imponerte: Amund Gunnerød Antonsen presenterte smaksprøver, Oddvar Gunnerød med høner og som proff ostefremmer, og søskenbarna Markus og Elida Solli med kopplam i den velbrukte barnegrinda, godt støttet av representantene for Bondelaget og Tine sine mjølkeprodusenter i Molde.

Flere lurte på om Jarlsbergosten de smakte nå skulle flytte til Irland. Men Tine-ambassadør Toril Amundsgård Krakeli kunne berolige med at osten i våre butikker fortsatt blir laget i Norge. Den nye smaksrike kvitosten Alpe var en ny smaksvinner for de fleste og kommer på markedet snart. Den kan komme til å bli produsert i Elnesvågen. Ridderosten fra Tresfjord var godt kjent og populær lokalost på melk fra Rauma og Vestnes.

Det var liv på rådhusplassen i Molde denne fine vårlørdagen der Røde Kors demonstrerte livredding og Nasjonalforeningen for folkehelsen samarbeidet med russen.

Bondelaget presenterte også den nye storkommunen Molde som med Midsund og Nesset blir den tredje største kommunen i fylket etter nye Hustadvika og Surnadal når det gjelder produksjon av mjølk og storfekjøtt. Selv om de unge rekruttene ikke teller med i statistikken som aktive bønder ennå er det mest gledelige at gjennomsnittsalderen for bøndene i dagens Molde de siste årene har sunket fra 60- til 40-åringer.

Hjemmeside 14. mai: - Krevende jordbruksoppgjør

- Det er merkelig stille både i media og fra bøndene selv. Har folk blitt blendet av at tallene er store i år? spør fylkesleder i Møre og Romsdal Bondelag, Oddvar Mikkelsen, i ei oppsummering bare dager før vi får ei avklaring på årets jordbruksforhandlinger.

Forhandlingene går denne uka inn i avsluttende runder og skal være ferdig til 17. mai. Fylkesleder i Møre og Romsdal Bondelag, Oddvar Mikkelsen, mener det er ingen grunn til å lene seg tilbake og tro at årets jordbruksoppgjør er i havn selv om staten har lagt mer penger på bordet enn de siste fire årene. Det er fortsatt stor avstand både i total sum og i innretning av budsjettmidlene.

- Mens vi bønder jobber nesten døgnet rundt nå i våronna og andre folk kan kose seg med svidd grillribbe på terrassen eller utepils på Aker brygge, så sitter forhandlingsdelegasjonene våre i Landbruksdepartementet og kjemper for bedre betingelser for landbruket. Bedre inntekt, bedre muligheter til markedsbalansering, bedre velferdsordninger og en bedre fordeling av inntekt mellom store og små bruk, ulike distrikter og produksjoner.

Mikkelsen sier det har vært stor oppmerksomhet omkring oppgjørene med denne regjeringen fordi det forventes konflikt, men i år er det merkelig stille både i media og fra bøndene selv. - Har folk blitt blendet av at tallene er store i år? Vi er tilbudt 1 mrd kroner. Kravet er over 1,8 mrd. Forskjellen mellom krav og tilbud er omtrent den samme som for et par år siden da kravet var 900 mill og tilbudet 90 mill, sier han.

Han påpeker at det som er nytt i år er at begge parter i oppgjøret er enige om at det forventes stor kostnadsvekst i motsetning til de foregående årene. Mye penger skal på bordet innledningsvis for å dekke kostnadene før vi i det hele tatt kan diskutere inntektsøkning. Tilbudet er beregnet å skulle gi en inntektsvekst som er prosentvis lik med andre grupper. Med andre ord færre kroner enn andre grupper. Det er også lagt inn betydelige urealistiske inntektsmuligheter fra et marked i ubalanse slik at realistisk inntektsvekst med tilbudet bare er drøyt halvparten av det som hevdes fra staten.

- I fylkestyret i Møre og Romsdal Bondelag har vi regnet på hva vi får i inntektsvekst fra priser og tilskudd. Det viser seg at de største melkeprodusentene får nesten dobbelt så stor økning pr årsverk som de minste får, mens det i kravet er lagt vekt på at det er de mindre brukenes tur til å få mest denne gangen.

Selv om melkeprodusentene på Vestlandet vil få en OK økning, ser vi også at andre produksjoner i vårt fylke vil få en reell nedgang i inntekt, sier Oddvar Mikkelsen.

Han er klar på at det er ingen grunn til å lene seg tilbake og tro at årets jordbruksoppgjør er i havn selv om staten har lagt mer penger på bordet enn de siste fire årene. Det er fortsatt stor avstand både i total sum og i innretning av budsjettmidlene.

Lesarinnlegg 18. mai: Ein siger for fornuften og ei omlegging av regjeringas jordbrukspolitikk

Fem års vaksenopplæring gir omsider frukter i praktisk politikk. Etter harde og intense forhandlingar den siste veka kan vi konkludere med at jordbruksavtalen som vart underteikna 16. mai er det endelege nederlaget for den landbrukspolitikken Frp har gått til val på.

Jon Georg Dale er ein klok og resultatorientert politiker. Ikkje konfliktsky, men heller ikkje konfliktsøkjande som forgjengaren Sylvi Listhaug. Han har forstått at det ikkje finst vilje korkje i folket, på Stortinget eller blant bøndene til å akseptere den politikken partiet hans har programfesta. I staden har han og regjeringa gått med på ein avtale som er i tråd med mange av dei signala stortingsfleirtalet gav gjennom merknader til jordbruksmeldinga forrige vinter og merknadane til fjorårets jordbruksoppgjør. Kravet frå landbruket var klårt tilpassa Stortingsfleirtalets politikk. Regjeringa har no akseptert den norske landbruksmodellen som er ønska av alle dei andre partia. Landbrukssamvirka har ansvar for å regulere marknaden, og årets avtale klargjer at med dette ansvaret skal det følgje verkty til å utføre oppdraget. Landbruket svarar med å ta belastninga med dårlegare inntektsutvikling i dei produksjonane der det er overproduksjon.

Også Frp har endeleg forstått at det i norsk landbruk skal vere plass både til dei store kostnadseffektive bruka og til dei mange små tungdrivne bruka som held så mykje av det vakraste kulturlandskapet i god hevd. For første gong går denne regjeringa inn for ei innretting i bruken av budsjettmidlar som aktivt betrar driftsvilkåra for svært mange bruk som er på eller under gjennomsnittleg storleik, og som ikkje kan drivast hovudsakleg basert på marknadsinntekter, men må hente ein stor del av si inntekt frå produksjon av fellesgode som folket og stortingsfleirtalet er villige til å bruke budsjettmidlar på.

Regjeringa har og sett den negative utviklinga i Vestlands-landbruket og har vore med på ei viktig styrking av verkemiddel spesifikt for Vestlandet.

Det er også svært viktig at årets jordbruksavtale medfører betydeleg styrking av velferdsordningane for bønder som sjølvstendig næringsdrivande, og at vidare betringar skal utredast. Dette er avgjerande for framtidig rekruttering til næringa.

Sjølv om denne avtalen på mange viktige område er ein stor arbeidssiger for landbruket er det likevel på fleire punkt grunn til å førebu seg på harde forhandlingar også neste år. Det største nederlaget vårt er at det ikkje vart oppnådd ei inntektsutvikling som målt i kroner er lik med inntektsveksten i andre grupper. Gjennomsnittet av bønder vil dermed sakke enda lenger etter alle andre i inntektsnivå neste år. Fordi merknadane til landbruksmeldinga var for uklære på dette punktet finn regjeringa argument for å bruke prosentvis lik utvikling i inntekt som mål. Her må vi leve i håpet om at dei partia som no har fleirtal på Stortinget nok ein gong er tydelege på at målet skal vere å redusere inntektsforskjellen mellom bønder og andre.

Oddvar Mikkelsen, leiar i Møre og Romsdal Bondelag

SAK 18/2018: Årsmøtet i Norges Bondelag på Lillehammer 6.-7. juni

Vedlegg: Alle dokumenter legges fortløpende ut her: <https://www.bondelaget.no/arsmotet-2018/category8608.html>

Vedlegg: Program/timeplan

Vedtaks: Styret og utsendingene har diskutert sakene som skal opp på årsmøtet. Styret vil arbeide videre med å fremme de sakene og ved utsendingene i samsvar med det som kom fram i styrets drøfting.

Saksutredning:

Norges Bondelags årsmøte holdes på Scandic Lillehammer Hotel, Lillehammer, 6. – 7. juni 2018. Årsmøte starter onsdag 6. juni kl 08.30 og avsluttes kl 16.30 den 7. juni.

Utsendinger fra Møre og Romsdal er foruten fylkesleder Oddvar Mikkelsen de årsmøtevalgte utsendingene Gunnhild Overvoll, Petter Melchior, Vegard Smenes, Odd Bjarne Bjørdal, Marte Halvorsen og Konrad Johan Kongshaug.

Rådgiver Rose Bergslid møter i stedet for organisasjonssjef Arnar Lyche (som har forfall). Arne Magnus Aasen, Tingvoll, deltar som ordstyrer i årsmøtet. Oddveig Gikling-Bjørnå, Sunndal, møter fra Nortura som styremedlem i Norges Bondelag.

Reisemåte og samkjøring for utsendingene blir avtalt på styremøtet. Avreise tirsdag ettermiddag/kveld 5. juni.

Sak 5 Leders tale. Generaldebatt

Styret drøftet aktuelle saker som utsendingene vurderer å ta opp i årsmøtedebatten:

Gunnhild Overvoll: Rødt kjøtt og klima.

Vegard Smenes: Kvoteprisutvikling.

Konrad Kongshaug: Storfekjøtt og ammeku.

Odd Bjarne Bjørdal: Ekstra bevilgninger til driftsutbygging små og mellomstore bruk - replikk

Oddvar Mikkelsen: Hjort. replikk

Oddvar Mikkelsen: Spørsmål til Dale om rovvilt.

Sak 6 Årsmelding 2017**Sak 7 Regnskap 2017:****Sak 8 Rammebudsjett og kontingent for 2019**

Kontingent bør stå i bero ett år. Vurdere å fremme forslag i årsmøtet sammen med Sogn og Fjordane om å fryse kontingenten ett år. Sunt om organisasjonen får press på seg til å drive økonomisk. Kanskje greit å ta kvileskjær i kontingenten enkelte år.

Sak 9 Aktuell debatt**Sak 10 Innkomne saker:**

Innkomet sak fra Telemark Bondelag: Produksjonsregulering i svineproduksjon

Sak 11, 12, 13, 14, 15: Valg

Vedlegg: Valgkomiteens innstilling.

SAK 19/2018: Arbeidsplan for fylkeslaget høsten 2018 - tiltak og aktiviteter

Vedlegg: Arbeids- og tiltaksplan 2018/2019 vedtatt på fylkesårsmøtet.

Vedtak: Styret slutter seg til opplegg, datoer og aktiviteter som ble drøftet og fastsatt.

Saksutredning:

Noen av aktivitetene er allerede datofestet – se oppsett side 6.

Men datofesting av flere av aktivitetene må planlegges og gjøres av fylkeskontoret senere.

På styremøtet blir det en orientering og drøfting av punktene nedenfor.

Arbeidsplan

På fylkesårsmøtet 3. mars presenterte nestleder Gunnhild Overvoll arbeidsplan.

Styrets utsendte arbeids- og tiltaksplan hadde omtale av målsettinger for næringspolitikk, rekruttering – likestilling – kompetanse, samfunnskontakt og utadrettet virksomhet, organisasjon og landbruksbasert næringsutvikling – tradisjonelt og nye næringsgreiner.

I tillegg ble disse sakene spesielt trekt fram:

- Hjort
- Konesjon og driveplikt
- Organisasjonskurs
- Klima. Myr
- Kvoteregelverk
- Dyrevelferd
- «Betre og økt beiting»
- Besøke Akershus Bondelag
- Framtidslandbruk

Innspill til fylkesvise partiprogram

Fra Norges Bondelag er det kommet oppfordring om å arbeide med innspill til fylkesvise partiprogram

Noen fylkeslag er i gang med å gi innspill til programprosesser i fylkespartiene ifb kommune- og fylkestingsvalget i september 2019.

De politiske partiene i kommunene og i fylkene arbeider med utkast til partiprogram vinteren 2018/2019.

Vedlagt fra Norges Bondelag forslag til tekst. Innholdsmessig er dette basert på Næringspolitisk program, samt politikk som er vedtatt etter dette.

Dette ble drøftet i styret:

Styret delegerer til AU å sende innspill til politiske partier.

Fastsetting av datoer for styremøtene:

- **Styremøte onsdag 26. september**
- **Styretur til Akershus Bondelag torsdag 4. og fredag 5. oktober**
- **Styremøte 12. og 13. desember**

Arrangement og aktiviteter til drøfting:

- **23.-25. august: Matfestivalen i Ålesund**
- **25.-26. august: Open Gard i Vestnes og Surnadal**
- **31.aug-2.sept: Dyregod-dagane**, Batnfjordsøra, Gjemnes. Stand og event seminar
Seminar om markedssituasjonen, arrangement Nortura har tatt initiativ til
- **Årsmøtene i lokale Bondelag** – skal holdes i perioden 1. – 31. oktober.
- **2.-3. november: Ledermøte i M&R Bondelag / nasjonal landbrukskonferanse på Giske.**
I samarbeid med selskapet Momentium
- **Samling for unge bønder** januar/februar 2019. (Det holdes planleggingsmøte 4. juni)
- **Landbrukskonferanse og fylkesårsmøte mars 2019**
Fylkeskontoret har ikke hatt evalueringsmøte med Fylkesmannen og Småbrukarlaget om årets konferanse. Dato i mars 2019 er ikke spikret.

Organisasjonskurs – se egen sak under

SAK 20/2018: Organisasjonskurs

Vedlegg: Skriv fra Norges Bondelag 6. oktober: Henstilling til fylkeslag om organisasjonskurs for tillitsvalgte

Vedtak: Det holdes 4 organisasjonskurs i uke 47 og 48 i perioden 19. - 30. november. Fylkeskontoret planlegger videre program, tid og sted for kursene.

Saksutredning:

Fylkesstyret drøftet 12. desember 2017 organisasjonskurs for tillitsvalgte, og gjorde vedtak om at Møre og Romsdal Bondelag arrangerer 6 organisasjonskurs rundt omkring i fylket i tidsrommet 15. september til 1. november.

I saksutredningen sto følgende: Bondelagets organisasjonskurs er markedsført på årsmøtene i lokallagene og slik er grunnen beredt for gjennomføring. Kursene avvikles som endagskurs rundt i fylket og kursholder hentes inn fra Oslo. Mulige kursholdere er Brita Skallerud, Astrid Solberg, Inger Johanne Sveen, Harald Velsand og Birte Usland. Det er planlagt mange slike kurs rundt i landet nå i vinter. Derfor er det et ønske at vi venter til høsten med å avvikle våre kurs. Vi kan arrangere 4 eller 6 kurs – parvis to og to slik at tilreisende kursholder overnatter ei natt. Dette er en anledning for Bondelaget å arrangere på steder der vi sjelden er. Aktive lokallagsmidler kan brukes til å finansiere.

Kontoret foreslår 4 kurssteder (Med noen unntak har de fleste deltakere da max en times reise til kurssted) Parvis to og to slik at tilreisende kursholder overnatter ei natt:

- Ørsta (Ytre og søre Sunnmøre)
- Ørskog (indre og nordre Sunnmøre)
- Molde/Fræna (Romsdal og deler av Nordmøre)
- Tingvoll/Aspøya (Nordmøre)

Tidsramme: 5-timerskurs kl 10.30 – 15.30:

Innleder fra Norges Bondelag

Innleder fra Møre og Romsdal Bondelag

Lokallaget får 1.000 kr i godtgjørelse for hver tillitsvalgt som deltar på kurset. Lokallaget må selv dekke reise.

Flere fylkeslag gjennomførte i januar/februar i år 5-timerskurs. Program så slik ut:

1. Bondelaget som slagkraftig organisasjon.
Den historiske bakgrunnen for Bondelaget, oppbygging av organisasjonen og Bondelaget sitt arbeidsfelt.
2. Tillitsvalgt i lokallaget – hva kreves av deg som tillitsvalgt og hva får du igjen?
3. Landbrukspolitikk (1)
Veien fra studiearbeid til jordbruksoppgjør. Bondelaget sitt arbeid før og under jordbruksforhandlingene.
4. Landbrukspolitikk (2)
Hvilke politiske saker kommer et lokallag borti i sitt lokalsamfunn og sin kommune?
Hvordan kan lokallaget jobbe for å påvirke?
5. Hvordan arbeider vi i lokallaget?
Verktøy for lokallaget
Kommunikasjonsarbeid
Styrearbeid og økonomi

Flere fylkeslag arrangerte i januar organisasjonskurs i stedet for regionmøter. Møre og Romsdal Bondelag har de siste årene ikke hatt regionmøter i januar, men dette ble tidligere holdt årlig med 4-6 møter og godt over 100 deltakere totalt.

Fylkesstyret vedtok i desember at organisasjonskurs holdes i tidsrommet 15. september til 1. november.

Ulempen med dette tidsrommet er at kurset holdes før årsmøterunden i oktober. Erfaringen er at de fleste årsmøtene blir holdt mot slutten av oktober eller i begynnelsen av november.

Tillitsvalgte som er på valg i lokallagsstyret reiser da ikke på kurs da de er usikker på om de skal ta gjenvalg eller ikke, og vi fanger ikke opp nye lokallagsledere/styremedlemmer som kursdeltakere. Valgkomiteene i lokallagene har sjelden sin innstilling tidlig ferdig, og det er mange steder vanskelig å sette sammen et nytt lokallagsstyre. Dette blir først avklart under selve årsmøtet.

I tillegg skal det holdes ledermøte i M&R Bondelag i begynnelsen av november.

Dersom organisasjonskurs holdes i slutten av november eller i begynnelsen/midten av januar, er alle årsmøter holdt.

Januar er ei bedre møtetid enn månedsskiftet september/oktober for en tillitsvalgt. Det er sjelden stor møteaktivitet i andre landbruksorganisasjoner i begynnelsen av januar.

Før kontoret arbeider videre med datoer for organisasjonskurs, bør styret drøfte disse alternativene:

- **Alternativ 1:** 2 kurs i uke 39 (24.-28. sept) og 2 kurs i uke 40 (1.-3. oktober)
- **Alternativ 2:** 4 kurs i uke 47 og 48 (19.-30. november)
- **Alternativ 3:** 4 kurs i uke 2 og 3 (7.-18. januar)

SAK 21/2018: Forslag til kandidater til faste utvalg i Norges Bondelag 2018/2019

Vedlegg: Skriv fra Norges Bondelag.

Vedtak:

Styret i Møre og Romsdal Bondelag vil fremme følgende kandidater til utvalg i Norges Bondelag: **Audun Skjervøy**, Norddal, som medlem i grøntutvalget og **Gunnhild Overvoll**, Stranda, som medlem i miljø- og kvalitetsutvalget.

Saksutredning:

I styremøte 22.-23. august oppnevner styret i Norges Bondelag ledere og medlemmer til faste utvalg. Det bes om innspill på aktuelle kandidater **innen tirsdag 7. august**.

Oppsett nedenfor viser hvilke utvalg som skal oppnevnes. Det er ennå ikke avklart hvilke personer som stiller til gjenvalg. En oppdatert oversikt kommer snarest mulig etter at alle på valg har gitt tilbakemelding.

1. Grøntutvalget

Grøntutvalget i Norges Bondelag er et rådgivende organ for styret i saker som vedrører potet-, grønnsak-, frukt- og bærproducentenes interesser. Arbeidsområdet omfatter produksjon både på friland og i veksthus. Utvalget består av leder og 5 medlemmer oppnevnt av styret. Leder og styrets representant oppnevnes årlig. Øvrige medlemmer velges med 2 års funksjonstid. Norsk Gartnerforbund og Gartnerhallen inviteres med i utvalget som konsultative medlemmer.

2. Kornutvalget

Kornutvalget i Norges Bondelag er et rådgivende organ for styret i saker som vedrører kornproducentenes interesser. Utvalget består av leder og tre medlemmer oppnevnt av styret. Leder og styrets representant oppnevnes årlig. Øvrige medlemmer velges med 2 års funksjonstid. Norske Felleskjøp og Norkorn inviteres med i utvalget som konsultative medlemmer.

3. Miljø og kvalitetsutvalget

Miljø- og kvalitetsutvalget i Norges Bondelag er et rådgivende organ for styret i miljø- og kvalitets spørsmål. Ansvarsområde er produksjonsmåte og produksjonsforhold på gården rettet inn mot overordnede og grunnleggende problemstillinger innenfor et bredt kvalitetsbegrep. Utvalget består av leder og fem medlemmer oppnevnt av styret. Leder og styrets representant oppnevnes årlig. Øvrige medlemmer velges med 2 års funksjonstid. Norsk Landbruksrådgivning og Matmerk/KSL inviteres med i utvalget som konsultative medlemmer.

4. IPT-utvalget

Inn på tunet-utvalget i Norges Bondelag er et rådgivende organ for styret i IPT-spørsmål. Utvalget skal sikre IPT-producentenes faglige og næringspolitiske interesser. Inn på tunet er tilrettelagte og kvalitetssikrede velferdstjenester på gårdsbruk. IPT-tjenestene skal gi mestring, utvikling og trivsel. Aktivitetene i tjenestetilbudet er knyttet opp til gården, livet og arbeidet der. Leder og styrets representant oppnevnes årlig. Øvrige medlemmer velges med 2 års funksjonstid. Fylkesmannen og kjøpersiden inviteres med i utvalget som konsultative medlemmer.

SAK 22/2018: Fylkeslagets økonomi – rapport pr 23. mai 2018
--

Vedlegg: Regnskap mot budsjett og kommentarer.

Vedtak: Framlagt rapport tas til orientering.

Regnskap 2018 Avdeling	Regnskap 2017	Budsjett 2018			Regnskap 2018		
		Inntekter	Kostnader	Netto	Inntekter	Kostnader	
8101 Generelt	802 455	814 000	0	814 000	6 400	369	6 031
8103 Fylkesleder	-50 254	313 000	313 000	0	0	68 980	-68 980
8105 Opplæring tillitsvalgte	74 969	112 000	82 000	30 000	0	11 000	-11 000
8110 Styret	-400 726	0	400 000	-400 000	0	95 281	-95 281
8112 Ledermøtet	-72 872	0	131 000	-131 000	0	0	0
8113 Årsmøtet	-139 589		150 000	-150 000	0	146 739	-146 739
8119 Valgnemnda	-28 008	0	30 000	-30 000	0	24 884	-24 884
8120 Evaluering RMP	0	0	0	0	0	0	0
8122 Landbrukskonferansen	-2 842	115 000	115 000	0	38 000	121 245	-83 245
8123 Matfestivalen	-25 535	0	0	0	0	0	0
8124 Gjødselføring	0	0	0	0	0	0	0
8125 Utadretta informasjon	-2 775	0	40 000	-40 000	0	14 038	-14 038
8126 Fortsatt gardsdrift	0	0	0	0	0	0	0
8128 Bedre og økt beiting	0	0	0	0	128 750	0	128 750
8129 HMS-seminar	-16 670	0	0	0	0	0	0
8130 Refusjoner	32 000	0	0	0	0	0	0
8131 Støtte og gaver	-5 468	0	0	0	0	980	-980
8132 Unge bønder	0	100 000	100 000	0	0	150 117	-150 117
8135 Møter og kurs.	-44 224	0	43 000	-43 000	0	20 565	-20 565
8136 Kurs- og arr.utg.	-50 530	0	50 000	-50 000	13 574	16 295	-2 721
8138 Gjernesprosjektet	0	0	0	0	0	0	0
8140 Aktive lokallagsmidler	480	195 000	195 000	0	0	4 760	-4 760
	70 411	1 649 000	1 649 000	0	186 724	675 253	-488 529

Økonomirapport 23.05.2018

Avdeling 8103 Fylkesleder: Alle reiseregninger mangler.

Avdeling 8105 Opplæring tillitsvalgte

Deltageravgift på kr 11 000 for 5 stk. på kurs i landbrukspolitikk.

Avdeling 8110 Styret: Mange reiseregninger mangler

Avdeling 8113 Årsmøtet: Vi har spart kr 3261 i forhold til budsjett

Avdeling 8122 Landbrukskonferanse: Er søkt Landbruksselskapet om inndekking underskudd.

Avdeling 8125 Utadretta informasjon: Vi har kjøpt 2 nye rollup.

Avdeling 8132 Unge bønder

Norges Bondelag, Felleskjøpet, Tine og Nortura skal bidra til kostnadsdekning.

Avdeling 8135 Møter og kurs: Utbetaling til Anne Katrine – Jordvernforeningen og skoleutvalget Gjermundnes.